

VABZDŽIAI IR KITI BESTUBURIAI

Bestuburiai – tai gyvūnai, neturintys stuburo.

Net 96 proc. visų mūsų planetos gyvūnų – bestuburiai, taigi jų yra daugiausia. Tačiau daug dar neatrasta, neaprašyta. Lietuvoje kasmet taip pat randamos dešimtys naujų rūšių.

Patys paprasčiausi bestuburiai – tai tiesiog viena ląstelė, kurioje vyksta visi gyvybei svarbūs procesai: virškinamas maistas, kvėpuojama. Daugelio vienaląsčių išvaizda kaitaliojasi, kai kurie turi kalcio kriauklelę, kuri juos saugo. Vienaląščiai dažniausiai gyvena vandenyje ar drėgnose vietose.

Daugialąščiai bestuburiai sudėtingesni, jų kūnas padengtas chitino ar raginiu sluoksniu, kai kurie turi kriaukles. Jie paplitę visur: sausumoje, vandenyje, ore, dirvožemyje.

Daugelis bestuburių rūšių gali būti pavojingos gyvūnams ir žmogui, naikina augalus. Tačiau yra ir naudingų bestuburių – jie apdulkina augalus ir tada šie ima megzti vaisius.

Pasaulyje yra daugiau kaip 1 milijonas vabzdžių rūšių, nors manoma, kad jų dešimt kartų daugiau. Gausiausia vabzdžių grupė – vabalai, jų žinoma apie 360 000 rūšių.

Lietuvoje gyvena apie 25 000 rūšių bestuburių, didžioji jų dalis – vabzdžiai. Lietuvos raudonojoje knygoje – į ją surašomi reti ir nykstantys augalai, grybai ir gyvūnai – įrašytos 123 vabzdžių, 4 vėžiagyvių, 2 vorų ir 1 dėlių rūšys. Vabzdžiams saugoti steigiami entomologiniai draustiniai.

BORUŽĖ

- Boružę pažįsta visi. Nuo kitų vabaliukų atskirti ją nesunku. Boružė ne didesnė už tavo piršto nagą, jos nugara išgaubta, spalvota, taškuota ar dėmėta. Lietuvoje gyvena 50 rūšių boružių. Jos skiriasi spalva ir taškų skaičiumi.
- Kai pavasarį nutirpsta sniegas, boružės išlenda iš plyšių, iš po medžių žievės ir leidžiasi į kelionę. Jos ne tik aplanko sodus, miškus, bet ir pro pravirus langus atskrenda į namus.
- Boružės turi sparnelius, kurie – sulankstyti – slepiasi po kietais antsparniais. Ruošdamasi skristi, boružė pakelia antsparnius, ištiesina sparnus ir lėtai pakyla. Tačiau dažniausiai boružės bėgioja. Jų kojos neilgos, bet stiprios ir greitos. Boružės užkopia iki smilgos viršūnės, nusileidžia žemėn ir vėl kopina kito augalo stiebą. Ko jos ieško? Suaugusios boružės ir šešiakojės jų lervutės yra medžiotojos. Jos minta augalų kenkėjais amarais, blakutėmis – kasdien jų sugrauzia apie 50. Todėl boružes reikia saugoti.
- Gamtoje priešų boružės neturi, nes paukščiai jų nelesa, vengia šių ryškiaspalvių vabalėlių.
- Vasarą boružės skraido ir bėgioja, atėjus rudenii pasislepia plyšiuose, po medžių žieve ir taip žiemoja.

Kiek taškų turi boružė? Suskaičiuok taškus ir sužinosi, kad Lietuvoje gyvena tokios boružės:

Dvitaškė
Penkiataškė
Trylikataškė
Keturiolikataškė
Septintiaškė
Dvidešimtketurtaškė
Šešiolikataškė
Dvidešimttaškė
Aštuoniolikataškė
Devyniolikataškė

Jeį rasi taku einančią boružę, ištiesk pirštą, kad ji užropotų, ir perkelk ant žolės, kad vabalėlio kas nors nesumindžiotų.

Boružė padeda atspėti lietu. Boružę iškėlus ant piršto reikia kartoti: „Lis – nelis, lis – nelis...“ Kurį žodį tariant Dievo karvytė pakils, taip ir bus.

INKILĖLIS BORUŽĖMS

Žiemoti boružės susirenka į palėpes. Joms galite įruošti nedidelį inkilą su landele, pro kurią nepralįstų paukščiai. Vidun prikimškite sausų lapų, samanų. Tokiame namelyje boružėms bus šilta ir saugu.

Nuo seno boružes žmonės vadino Dievo karvytėm, nes tikėjo, kad jos gali nuskrįsti į dangų. Pievoje smilgos stiebu kopiančią boružę uždėk ant piršto, tada iškelk pirštą aukštyn ir dainuok:

„Dievo karvyte, skrisi į dangų.
Ten tavo vaikai valgyti prašo.“

Ta akimirka, kai boružė dūgzdama pakyla į orą, yra laiminga.

